

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא נו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

- הנותן סם המות בפני בהמת חברו, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
- השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
- המבעית את חברו, שתקע לו באוזנו פתאום והבעיתו, שלא עשה מעשה בגופו, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
- נשברה כדו ברה"ר ולא סלקה, נפלה גמלו, ולא העמידה ר"מ מחייב בהזיקן ונח"א פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים.

[משנה (3) נפרצה בליה - פטור]

מבאר בבבא מציעא (מב): שתי לישנות בדעת רב יוסף האם תחילתו בפשיעה וסופו באונס שחייב או פטור. עתה הגמרא מחשבת זאת כדי לבאר כוונת דברי רבה.

אמר רבה והוא שחתרה הבהמה והפילה את הכותל, שאונס הוא.

אבל לא חתרה אלא מעצמה נפלה מאי? חייב.

היכי דמי?

אילימא בכותל בריא - כי לא חתרה אמאי חייב? מאי ה"ל למעבד? אלא בכותל רעוע - כי חתרה אמאי פטור? תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא!

הניחא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור שהרי חתרה,

(קושיה) אלא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס, חייב מאי איכא למימר?

(מסקנה) אלא מתני' בכותל בריא ואפילו לא חתרה.

וכי איתמר דרבה אסיפא על המקרה (5) איתמר -

הניחה בחמה או שמסרה לחרש שוטה וקטן ויצתה והזיקה, חייב.

אמר רבה ואפי' חתרה - לא מבעיא היכא דלא חתרה, דכולה בפשיעה הוא, אלא

אפי' חתרה נמי, מהו דתימא הואי לה תחילתו בפשיעה שהניחה בחמה וסופו

באונס שחתרה - קמ"ל דכולה פשיעה היא-

דאמר ליה מידע ידעת דכיון דשבקתה בחמה כל טצדקא תחבולות דאית לה

למעבד עבדא, ונפקא.

[עד כאן דף נו עמוד א']

[משנה (4) הוציאו לסטים לסטים חייבין:]

(קושיה) פשיטא? כיון דאפקוה, שיש משיכה ושינוי רשות, קיימא לה ברשותיהו לכל מילי.

להלן שני תירוצים על זאת:

א. לא צריכא דקמו לה באפה ר"ל שלא משכוה אלא עמדו בפניה לכל צד שלא תלך

אנה ואנה אלא לקמה לאכול.

כי הא דאמר רבה אמר רב מתנה המעמיד בהמת חברו על קמת חברו, חייב.

(קושיה) מעמיד שאוחזה בידו ומעמידה, פשיטא?

(תירוץ) לא צריכא דקם לה באפה.

ב. אמר ליה אביי לרב יוסף הכישה במקל אמרת לן לגבי המעמיד בהמת חברו

ולסטים נמי, דהכישוה ונחשב כמו משיכה.

כעת הגמרא מפרטת את הדינים הללו באיזה מקרה העושה פטור בדיני שמים, ולאחר מכן הגמרא מקשה שישנם דינים נוספים שבהם חייב בדיני שמים והגמרא מיישבת שהתנא נקט את אלו שבהם ישנה סברה לומר פטור אפילו בדיני שמים. להלן הדינים ומה הייתה הה"א לפוטרים. ואחר כך נביא את שאר המקרים שמצינו שלמרות שפטורים מדיני אדם חייבים בדיני שמים.

1) אמר מר הפורץ גדר בפני בהמת חברו ויצאה הבהמה וברחה-

ה"ד?

אילימא בכותל בריא - בדיני אדם נמי ניחייב היינו על הכותל שהזיק בידיים. אכן, לגבי

הבהמה פטור דהיינו גרמא בעלמא (פרצה ליסטים)?

(מסקנה) אלא בכותל רעוע שלא מפסידו, שעומד להסתר - מהו דתימא כיון

דלמסתריה קאי מה עביד בדיני שמים נמי לא ליחייב. קמ"ל.

2) הכופף קמתו של חברו בפני הדליקה כדי שתעבור בה האש.

היכי דמי?

אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה - בדיני אדם נמי נחייב נחשב מעשה בידיים?

א. אלא דמטיא ברוח שאינה מצויה דבר שלא עלה על דעתו הוא. - מהו דתימא

לימא מי הוה ידענא דאתיא רוח שאינה מצויה ובדיני שמים נמי לא

ליחייב, קמ"ל.

ב. ורב אשי אמר טמון אתמר, משום דשויה טמון באש - ר"ל שמעון העביר

אש לשדה ראובן, ובא לוי וטמן קמת ראובן בסדינים וגרם בזה שראובן לא יקבל

דמי נזקו משמעון. - מהו דתימא אנא כסויי כסיתיה ניהלך שלא תעביר

האש מהר ובדיני שמים נמי לא ליחייב, קמ"ל.

3) השוכר עדי שקר-

ה"ד?

אילימא לנפשיה, להוציא ממון חברו לעצמו, ממונא בעי שלומי קצ"ח דהיינו אותו ממון

שהוציא! ובדיני אדם נמי ניחייב?

(מסקנה) אלא לחבריה קצ"ח - דהיינו שראובן שכר עדים להוציא ממון משמעון בעבור לוי. -

מהו דתימא לימא דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין היה להם שלא להעיד?

ובדיני שמים נמי לא ליחייב, קמ"ל.

4) והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו.

במאי עסקינן?

אילימא בבי תרי - פשיטא שחייב בדיני שמים? דאורייתא הוא אם לא יגיד ונשא

עונו? משמע שניים, שהם בר הגדה שהיו יכולים לחייב ממון. ועוד שכל מקום שכתוב עד

הכוונה שניים עד שיפרט לך הכתוב אחד ('לא יקום עד אחד באיש').

(מסקנה) אלא בחד שמחייבו שבועה ואם היה מעיד אפשר שהתנבע היה נמנע מלהישבע

לשקר והיה משלם - מהו דתימא מי יימר דכי הוה מסהדינא ליה הוה מודה? דלמא

הוה משתבע לשקרא, ובדיני שמים נמי לא ליחייב, קמ"ל.

מקרים נוספים שפטורים בדיני אדם וחייבים בדיני שמים

להלן חמשת מקרים נוספים שמצינו שישנם בחיוב בדיני שמים, כל אלו ברייתות שנויות הם:

5) העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת, ששקל כנגדם משקלות

שמלאכה פוסלת בהם, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים - דהיינו

הזיק שאינו ניכר שלא שמיה הזיק.

קצ"ח תוספות ד"ה ממונא בעי לשלומי. וכי תימא פטור מדיני אדם משום דלא ידעי' שהם עדי שקר מ"מ כיון שאם היינו יודעים שהם עדות שקר משלם אין שייך למיתני פטור מדיני אדם:

קצ"ח תוספות ד"ה אלא לחבריה [מדוע חברו שקיבל את המעות אינו מחזירו ובה מבארים בג' אופנים] כגון שאין לחבריה מה לשלם או שהלך למדינת הים או כגון שאין אנו יודעים שהם עדי

שקר [ובא לחדש שלמרות זאת, חייב בידי שמים] ודוקא שוכר אבל אמר פטור מדיני שמים דסבור שלא ישמעו לו דאין נראה לומר דנקט שוכר לאשמעינן דאפי' שוכר פטור מדיני אדם

שאינו זה שום חידוש ולקמן לא עביד צריכותא אלא מדיני שמים ועוד. דבפירקין תנן (דף נט): השולח את הבערה ביד חש"ו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים שלח ביד פקח הפקח חייב משמע דשולח פטור אף מדיני שמים:

י תוספות ד"ה המעמיד בהמת חברו על קמת חברו חייב. ואע"פ שאין הבהמה שלו חייב מטעם שן ורגל דאע"ג דכתיב בעירה כדדיה חשיבא הואיל והוא עשה כמו מדליק פשתנו של

חבירו בנרו של חברו אבל אין לפרש דמחייב מטעם אש דברי הזיקא והוי כאילו נתן לשם אש ואע"ג דפטרין נתן סם המות לפני בהמת חברו שאני התם או משום דלא עבידא דאכלה

או משום דה"ל שלא תאכל כדאמר לעיל (דף מז): דא"כ מטעם זה ה"ל להתחייב אפילו ברה"ר ולא משתמע בשום דוכתא דלחייב ברשות הרבים שן אפילו מקרב בהמתו אצל הפירות

ומעמידה עלייהו:

סיכום הדרך היומית

שקלא וטריא

בבא קמא נו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלוני נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

[משנה] (6) מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו – שומר שמסר לשומר

אמרי תחתיו דמאן?

אילימא תחתיו דבעל בהמה?

תנינא חדא זמנא-

מסרו לשומר חנם, ולשואל, לנושא שכר ולשוכר כולן נכנסו תחת הבעלים!

ישנה מחלוקת בשומר שמסר לשומר, האם השומר הראשון נפטר מחיובו או לא. המחייב סובר שהבעלים יכולים לטעון שלא מאמינים לשבועת השני, והאחריות עדיין מוטלת על הראשון. הגמרא מביאה שתי לישנות כיצד לבאר את המשנה, א. אחד לפי המ"ד שהשומר יכול למסור לשומר שני, ואח"כ תבאר לפי המ"ד שמחייב. ב. ללישנא בתרא הוא להיפך, והגמרא מתרצת כפי המ"ד שמחייב ומקשה למ"ד שפטר – כדלהלן:

א. אלא תחתיו דשומר – ר"ל הבעלים מסרו לשומר, והוא עצמו מסר לרועה.

ושומר קמא אפטר ליה לגמרי כעת, השומר נפטר מחיובו, והבעלים מתעסקים

עם הרועה.

לימא תיהוי תיובתא דרבא? דאמר רבא שומר שמסר לשומר, חייב.

ב. רבא - מאי מסרו 'לרועה' לברזיליה לתלמידו של רועה, דאורחיה דרועה

למימסר לברזיליה.

איכא דאמרי-

איכא דאמרי-

מדקתני מסרה לרועה, ולא קתני מסרה לאחר - ש"מ מאי מסרה לרועה? מסר

רועה לברזיליה. - דאורחיה דרועה למימסר לברזיליה, אבל לאחר לא.

לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא שומר שמסר לשומר, חייב?

(דחיה) אמרי לא, דלמא אורחא דמילתא קתני, והוא הדין לאחר.

שומר אבידה – כשומר חנם או כשומר שכר

ישנם כמה סוגי שומרים ואלו הם: שומר חנים, שחייב רק בפשיעה, שומר שכר, שחייב בגניבה ואבידה, שואל שחייב אפילו באונסים, שוכר שנחלקו תנאים האם נחשב כשומר שכר או כשומר חנים. הגמרא מביאה מחלוקת איך להגדיר שומר אבידה, כדלהלן:

איתמר שומר אבידה-

א. רבה אמר כשומר חנם דמי - מאי הנאה קא מטי ליה!

ב. רב יוסף אמר כש"ש דמי -

ישנם שתי לישנות לבאר את דעת רב יוסף:

1. בההיא הנאה דלא בעיא למיתבי ליה ריפתא לעניא^{יא}, מדין העוסק במצוה

פטור מן המצוה, הוי כש"ש.

2. איכא דמפרשי - כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה, הלכך כש"ש דמי.

[מבאר האור שמח (שכירות י"א) שהחיוב של שומר חנים הוא להניח החפץ במקום שמור

ודיו, אך אינו זקוק לטפל בה. אמנם השומר שכר חייב לטפל בה והוא כעין פועל. וה"ה לגבי

שומר אבידה, שמכיוון שהתורה חייבה אותו להתעסק בה יש לו שעבוד הגוף כמו שומר

שכר].

[עד כאן דף נו עמוד ב]

^{יא} לקיים שתייהם וסברא הוא דאטו אדם שיש לו תפילין בראשו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו יפטר מן המצוות ועוד דבפרק אין בין המודר (נדרים לג): אמר דפרוטה דרב יוסף לא שכיח ואי פטרת ליה כל זמן שהאבידה בביתו שכיח ושכיח הוא:

^{יא} תוספות ד"ה בההיא הנאה דלא קבעי למיתב ריפתא לעניא. משום דעוסק במצוה ודוקא בשעה דמתעסק בה כגון שוטח לצורכה או משום עסק שצריך לה לאבידה אבל בשביל שאבידה בביתו לא יפטר מלמיתב ריפתא לעניא כיון שיכול לקיים שתייהם כדמוכח בסוכה (דף כה. ושם). דלא נפקא לן מקרא דעוסק במצוה פטור מן המצוה אלא דוקא היכא שאינו יכול